

DE PARTICIPIIS LATINIS QUATTUOR

RAÚL NAVARRO ESPAÑA

raunavesp@gmail.com

Collegium Latinitatis

Summarium

Latinitatis magistrorum inde a Donato¹ participia, quae in sermone Romano sunt, tradentium quattuor docere mos est, quem quidem nos, quoad potuimus, sumus aliquantum abhinc temporis secuti simulque hac divisione, quae, ut sat compertum habemus, alumnis magno usui erit, discipulos imbui temptavimus.

Praecipuae voces

Participia Latina, auctores, usus.

Resumen

Es costumbre desde la época del gramático Donato que los profesores de latín enseñen los cuatros tipos de participios que existen en dicha lengua, costumbre que, dentro de nuestras posibilidades, hemos seguido desde hace algún tiempo a la vez que hemos intentado que los alumnos entiendan esta división que, como tenemos ya comprobado, les será de gran ayuda en el futuro.

Keywords

Participios latinos, autores, latín activo.

¹ Ex Donati grammatica tria esse genera participiorum (praesentis, praeteriti, futuri temporis) colligitur, tertio tamen genere, sc. futuri temporis, et activum et passivum participium continentur (“*praesens, tu legens, praeteritum, tu lectus, futurum, tu lecturus et legendus*”, vid. Donati, *De partibus orationis, pars minor*, de participio). Quae, ut melius a discipulis distinguantur, quattuor esse dicuntur.

PRAEFATIO

His temporibus quodvis Latinum in scholis agitare perdifficile est, praesertim cum non modo iniquissimae leges semper priores antiquantes adulescentium institutionem minoris faciant, verum etiam de studiorum rationibus docendique viis ipsi secum altercentur magistri. His expositis, quid faciendum est? Fluctuantibus via auctores sint. Hispanis, Italis, Lusitanis pauca inter scholas a magistro Latine dicta intellegere natura dedit, ergo inde a primo die nolimus timere et sermone Latino loquamur. Has scholas de participiis discipulos gestibus voce oratoris eloquentia atque dicendi ubertate omnis magister docere potest, idque experti proponimus. In calce autem sat locupletem lector inveniet appendicem, qua multa utilia a nobis priore anno scholastico excogitata exercitia auctorumque loci excerpti continentur. Quae quidem exercitia alia cotidie alia singulis hebdomadibus discipulis tradenda curavimus, ut domi omnibus in scholis tractatis iterum ita exercerentur, ut se aliquo modo ipsos magistro absente instituerent. Haec, si libet, lector usurpet vel eum monemus, ut his aspectis nova et plura et meliora (quod factu facillimum) ad suos discipulos apta excogitent. Reliquum est, priusquam ad lectionem se conferunt, ut, magistrorum animos firmemus, ne has scholas sermone vulgari habeant, sed Latine. Cum discipulis, quos Latine sermocinari vel pudet vel taedet, placide in initio de rebus cotidianis primum sermocinemur (ut valet mater?, pater?; quid heri in schola fecimus?; cur rides? Cur ploras?...), dein de participiis ipsis loquamur. Iis semper resistamus iterum iterumque eadem iis poscentibus explanando, duabus vel tribus scholis, si necesse est, utendo, ne a sermone Latino omnino removeamur (est enim nostrum linguam Latinam, non vulgarem tradere). Hoc modo legentibus non vere docere, sed *σκιαμαχεῖν* videbimur, spes vero nobis est fore, ut aliter ac plerique sentiant et Latine docere audeant. Neque enim Scipiones esse nos neque semper bonum exitum habituros scimus, sed audaces, ut aiunt, fortuna iuvat, ideo, nisi hodie bene cessere, occasione oblata postero die secundis avibus, scilicet Latine, omnia procedent.

I. LATINA EXPLANATIO

Familiam Romanam docentibus, quam, quodcumque Oerberg non tractet, discipulis tradere difficile sit, probe scimus: suis enim viribus vel potius discipulorum magistri diffidunt. “Hoc” —inquiunt— “nimis intricatum”; “at” —alius— “haec vocabula ignorant”, “Ciceronis” -alius-

“omnes loci obscuri mihi videntur”... Nobis est audendum, optimis enim rationibus —sic sentimus— discipuli sunt instituendi. Quanti eorum unus sit, magistri tantum sciunt, quare quam politissima, quamque efficacissima tradamus, ut eorum ingenia crebris utilibusque ditemus doctrinis.

Incipiamus igitur ab ipsis participiis Latine explanandis. Quattuor in tabula nostra scribamus tempora (praesentis, futuri, praeteriti, necessitatis). Ubique praesentis participia invenies, tamen nunc, cum haec, quo melius celeriusque omnia intellegant, simplicius tradere conemur, nostro ex ingenio exempla praebeamus. Quae cum adhibeamus exempla, quantum discipuli grammaticae revera sciant, ut nova ex cognitis planiora fiant, pro certo nobis prius habendum est². In tabula quoque verborum partes tres praecipuas, quae in lexico leguntur, unde participia proficiscantur, exarentur (ex.: flagro, flagravi, flagratum). Haec necessaria, antequam participia perscrutemur.

1.1. Praesentis temporis participia

Magister rubro colore praesens in tabula subnotet (*flagro*). Deinde *-o* expungat litteramque *-a* addat, cum primae coniugationis verba “*a*” a scribente poscant. Participii demum exitus adiungatur (*flagrans*, *flagrantis*).

Ex.: salto, saltavi, saltatum < saltans, saltantis

aliud: video, vidi, visum < videns, videntis

aliud: quaero, quaesivi, quaesitum < quaerens, quaerentis

aliud: punio, punivi, punitum < puniens, punientis

Tribus modis praesentis participia aliter dici possunt³:

— qui, quae, quod

— cum / dum

— quia

² Ante participiorum scholam, ut alumni declinationes quinque, verba activa, passiva, deponentia, pronomina relativa, personalia, accusativum cum infinitivo, imperativum modum, infinitivum activum et passivum memoriter teneant, suademus.

³ Nihil aliud nisi, quod omnes grammatici ante nos dixere, hic exponimus (*cf.* Gildersleeve 2016: 426-428).

Lector statim supercillium tollens indocti magistri exempla ipsumque magistrum in ius vocabit, cum pluribus modis (modo concessivum, modo finale...⁴) participium in sententia intellegi possit, tamen ut discipuli initium sumant, hoc si teneant, ad difficiliora et intricatiora persequenda sat habebunt praesidii.

Participiorum praesentis temporis exitibus in tabula scriptis, ad exempla transeamus.

Ex.: *Maria saltans Petrum videt*

Aliter: *Maria, quae saltat, Petrum videt*

vel: *Maria, cum/ dum saltat, Petrum videt*

vel: *Maria, quia saltat, Petrum videt*

Ex.: *Eugenium volantem heri vidi*

Aliter: *Eugenium, qui volabat, heri vidi*

vel: *Eugenium, cum/ dum volabat, heri vidi*

vel: *Eugenium, quia volabat, heri vidi*⁵

1.2. Praeteriti temporis participia

1.2.1. Praeteriti temporis participia cum verbo eo, quod esse est

Etsi verba passiva iam tractavimus, prius alumnorum memoriam refricemus oportet. In tabula ergo id genus exempla exarentur:

Ex.: *Paulus Mariam amavit = Maria a Paulo amata est*

aliud: *Elisabetha librum legit = Liber ab Elisabetha lectus est*

aliud: *Mater filium punivit = Filius a matre punitus est*

Quid sit praeteriti temporis participium, hoc modo patet.

⁴ Cf. Gildersleeve (2016: 426-428).

⁵ Cur “volabat” et superius “saltat” scripsissemus, explanare nondum necesse est. Hoc discipuli per usum discunt, tamen si quis rogaret, hoc nobis paucis verbis explanandum.

1.2.2. Praeteriti temporis participia absque verbo eo, quod esse est

Verba temporalia sicut in lexico leguntur, ut participia praeteriti temporis discipuli recognoscant, in tabula exarentur:

Ex.: *flagro, flagravi, flagratum*

aliud: *seco, secui, sectum*

aliud: *diligo, dilexi, dilectum (idem ac: amo, amavi, amatum⁶).*

Cum hoc idem ac enuntiatum relativum (qui, quae, quod) accipi possit, participio passivo recognito, prioribus enim scholis a nobis explanatum est, plura exempla adhibeantur:

Ex.: *Dic mihi libros electos = dic mihi libros, qui a te electi sunt*

aliud: *ubi sunt amici nostri dilecti? = ubi sunt amici nostri, qui a nobis dilecti sunt?*

aliud: *Eas sectas arbores vides? = Eas arbores, quae sectae sunt, vides?*

1.3. Futuri temporis participia

Praecipui participiorum temporis futuri exitus in tabula scribantur (-urus, a, um). Lexico a discipulis aperto quodvis temporale sumatur verbum, quod huic participio a ceteris distinguendo ansa praebatur.

Ex.: *relinquo, reliqui, relictum < victu-rus, a, um*

aliud: *venio, veni, ventum < ventu-rus, a, um*

aliud: *affero, attuli, allatum⁷ < allaturus, a, um*

1.3.1. Futuri temporis participia cum verbo eo, quod esse est

Cum essent discipuli ita admoniti, ut participium hoc idem ac verbum temporale addito adverbio “mox” (*mox relinques/ mox venies/ mox afferes*) sit, sententiae, quae futuri temporis participia contineant, in tabula scribantur:

Ex.: *Maria et Petrus scholam mox relinquent = Maria et Petrus scholam relicturi sunt*

⁶ Huius verbi vim discipulis nescientibus simili vocabulo aliter dicamus.

⁷ Idem ac “porto, portavi, portatum”.

aliud: *Tu in oppidum Hispalem mox venies = Tu in oppidum Hispalem ventura es*

aliud: *Pulchrum donum mox afferetis = Pulchrum donum allaturi estis*

Haec igitur participia cum verbo eo, quod esse est, nos invenire posse discipuli sciant oportet.

1.3.2. Futuri temporis participia absque verbo eo, quod esse est

Idem absque verbo, quod esse est, nunc exponamus. Haec tamen, quo melius intellegantur, antea hoc mutari posse dicamus⁸:

Tribus modis futuri temporis participia absque verbo eo, quod esse est, aliter dici possunt⁹:

— qui, quae, quod

— cum / dum

— quia

Ex.: *Mariam et Petrum scholam relicturos videmus = Mariam et Petrum, qui scholam mox relinquunt, videmus*

aliud: *Te Hispalem venturum valde amamus = Te, qui/quia Hispalem mox venies, valde amamus*

aliud: *Pulchrum donum vobis allaturis gratias ago = Vobis, quia pulchrum donum mox afferetis, gratias ago*

1.4. Necessitatis participia¹⁰

In tabula huius participii praecipui exitus et unde nascentur, scribantur.

⁸ Hoc modo praesentis temporis participia planiora fecimus.

⁹ Rursus id, quod de praesentis temporis participiis diximus.

¹⁰ Futuri passivi quidam participia, quasi futurum tempus dumtaxat exprimerent, nuncupant, tamen sic facilius labimur, quam si necessitatis vim tribuimus, nam lingua Latina non futurum tempus, sed necessitatem ipsam significant. Exempli gratia: “Magister novos libros legendos dedit” / “Canem purgandam Maria viderat” / “Parentes liberis amandi pecuniam numquam habuerunt”. Ex his temporis praeteriti ut colligi potest exemplis, numquam futurum tempus, sed necessitatem indicant. Hoc nomine etiam participia vocando, melius discipuli gerundivum et gerundium proximis scholis intellegent (gerundivum vim necessitatis non exprimere, sed potius infinitivum in varios casus veluti adiectivum ita flectere satis apparet). Nihilominus de hac re, vi-

Ex.: amo, amavi, amatum < amandus, a, um

aliud: posco, poposci, poscitur < poscendus, a, um

aliud: habeo, habui, habitum < habendus, a, um

1.4.1. Necessitatis participia cum verbo eo, quod esse est

Necessitatis ut enodemus participia, infinitivo passivo cum verbo eo, quod *debere* est, utamur oportet. Plerumque dativus, qui dicitur, agentis addi solet. Dativum istum dativum agentis coram discipulis vocare non opus est, dummodo dativus esse pateat. Nihilominus cum ablativo verborum passivorum (ablativo agentis una cum praepositione “a”) brevi comparandum est.

Ex.: *Paulus a me amari debet = Paulus mihi amandus est*

aliud: *Pecunia a vobis posci debet = Pecunia vobis poscenda est*

aliud: *Multi amici a te haberi debent = Multi amici mihi habendi sunt*

1.4.2. Necessitatis participia absque verbo eo, quod esse est

Parum, absente verbo eo, quod *esse* est, inter sese participia necessitatis differunt, immo eodem modo enuntiatum relativum, sicuti supra, poscunt.

Ex.: *Amicum nobis amandum vidimus = Amicum, qui a nobis amari debet, vidimus*

aliud: *Magistram tibi tolerandam habes = Magistram, quae a te tolerari debet, habes*

Poscentibus plura in tabula exarentur exempla.

delicet de nomine, ambigunt grammatici: alii esse futuri passivi participium cogitant, sed gerundivum id genus participia vocant (cf. Gildersleeve 2016: 88; 278-283), alii vero gerundivum a participio necessitatis distinguunt (cf. Reginaldi Foster 2016: 483-487), alii denique (plerique) aliud gerundivum aliud futuri passivi participium esse arbitrantur, sed participii futuri passivi nomine participia necessitatis nuncupant (cf. Donati, *op. cit.*).

2. CONCLUSIO

Superioribus e paragraphis statim patebit nos non novam aperuisse viam Latine scholis tradendis, immo secutos pro virili maiorum mores. Nuper enim magistri e vivis exempti, scilicet Reginaldi Foster, studiorum rationem imitantes participia, quae ipse quattuor —sicuti Donatus— docet¹¹, aliquid novi proposuimus; magister enim ille Anglice, non Latine docuit, quamvis omnes, qui nunc sunt, magistros sermone Latino longe anteiret. Latine docendo non modo perfectius grammaticam explanamus, verum etiam discipulorum mentes ita conformamus, ut omnia vel praecipua linguae elementa Latine altius cogitent, meditentur, comprehendant¹². Quod ut perficiamus, exercitia quoque vestigia partim illius Foster partim Hansii illius Orberg prementes Latine excogitavimus, quae vero magister Reginaldus Anglice perbelle componere solebat (haec ille *ludos* vocavit *domesticos*¹³). Hodiernis erit igitur magistris officium ea suo Marte omnium aetatum auctores evolvendo singulis hebdomadibus componere. Nostris in scholis haec fuerunt perutilissima exercitia, quibus discipuli paulatim sermonem Latinum didicerunt, quamobrem nunc legentibus haec omnis ad participia attinens materia affertur. Id unum perlectis pagellis nostris appareat velimus: Latine docere et discere multo magis quam vulgari sermone esse omnibus profuturum.

¹¹ Cf. Reginaldi Foster (2016: 317-335; 332-335).

¹² Hoc adulescens a meo magistro Hansio illo Orberg accepi et didici.

¹³ Reginaldo lingua Latina non exercitium, id est, animi cruciatus vel poena, sed ludus sive lusus, quo mens exerceretur, erat.

FONTES

- L. Apuleii, *Asinus aureus*, IV
M.T. Ciceronis, *Ad Quintum fratrem*, I-II
M.T. Ciceronis, *Ad familiares epistulae*, II
P. Ovidii, *Ex Ponto epistulae*, IV
P. C. Taciti, *Agricola*

LIBRI ADHIBITI

- A. Donati, *De partibus orationis, pars minor*,
<<http://www.thelatinlibrary.com/don.html>>.
Basilius Gildersleeve (2016), *Latin Grammar*, New York.
Reginaldi Thomae Foster (2016), *Ossa Latinitatis sola*, Michigan.

APPENDIX I

LATINA DISCAMUS CUM CICERONE PARTICIPIA!

PARTICIPIA PRAESENTIS TEMPORIS

Sed, haec a principio tibi praecipiens quantum profecerim, non ignoro: nunc tamen decedens, id quod mihi iam facere videris, relinque, quaeso, quam iucundissimam memoriam tui (Cic. *Q. fr.*, I, 2, 8)

“Ego te videre noluerim?” Immo vero me a te videri nolui; non enim vidisses fratrem tuum, non eum, quem reliqueras, non eum, quem noras, non eum, quem flens flentem, prosequentem proficiscens dimiseras, ne vestigium quidem eius nec simulacrum, sed quandam effigiem spirantis mortui (Cic. *Q. fr.* I, 3,1)

PARTICIPIA PRAETERITI

Quod si tibi bellum aliquod magnum et periculosum administranti prorogatum imperium viderem, tremere animo (Cic. *Q. fr.* I, 1, 4)

sed te oro, ut tu ipse auctoritatem et monumentum aliquod decreti aut litterarum tuarum relinquant (Cic. *Q. fr.* I, 2, 11)

PARTICIPIA FUTURI

Non est tibi his solis utendum existimationibus ac iudiciis, qui nunc sunt, hominum, sed iis etiam, qui futuri sunt [...] (Cic. *Q. fr.* I, 1)

Pridie Idus Febr. haec scripsi ante lucem: eo die apud Pomponium in eius nuptiis eram coenaturus (Cic. *Q. fr.* II, 3)

PARTICIPIA NECESSITATIS

Ego neque de meo studio neque de nonnullorum iniuria scribendum mihi esse arbitror (Cic. *Fam.* I, 4, 3)

Quod quando et quo modo et per quos agendum sit, tu optime constitues (Cic., *Fam.* II, 8, 3).

Dic Latine:

- 1.- No conoces a los amigos que van a venir
- 2.- Los que aman son siempre buenos
- 3.- A las que tienen esperanza [= sperare] todo le va bien [= bene cedere]
- 4.- No te entiendo mientras/cuando hablas
- 5.- Debe ser dicho por ti eso que me ocultas
- 6.- Debe ser valorado [= aestimare] el amor de vuestra familia
- 7.- Los vencidos alcanzarán [= adispicor] el premio [= praemium, i] de la victoria
- 8.- Creo que tus amigos deben ser llamados ahora
- 9.- Odio eso que no te gusta
- 10.- ¿De dónde has traído a ese gato [feles, is] que huele tan mal?

APPENDIX II

LATINIS UTERE PARTICIPIIS!

- 1.- Puellam, quae plorat, amo
- 2.- Boni amici amari a te debent
- 3.- Antoniam et Eugeniam, quae dormiunt, amici aspiciunt
- 4.- Amici vestrarum amicarum, quae mox venient, a vobis diligere debent
- 5.- Eos, qui multo mane surgunt, odi
- 6.- Cum cane, qui ad aviam meam pertinet, ambulo
- 7.- Eum, qui non me amat, ego amo
- 8.- Animalia, quae homines mordent, mihi non placent
- 9.- Petrum et Mariam, qui cras mox venient, aspeximus
- 10.- Omnia, quae a te facta sunt, nos delectant

APPENDIX III

EXERCITIA LATINA

LINGUA LATINA I

Apuleius (123-180) [=] in Africa natus est et *Asinum Aureum* scripsit. In hoc libro amor Cupidinis, dei, et Psychae, feminae mortalis, narratur. Psychae sorores irascuntur, quia maritus Psychae pulcher et pecuniosus erat. Sic secum de marito loquuntur. Legamus!

I) *Quo protinus perpetrato* [= hecho esto en un momento] *sorores egregiae domum redeunt iamque [= et iam] gliscentis [= crescentis] invidiae felle flagrantibus multa secum sermonibus mutuis perstrepebant* [= chismorrear]

a) Quis casus “sorores” et “egregiae” est? _____
 . Scribe eundem in numero singulari _____ ,

b) Quo sorores redeunt?

c) Quid scribere potes pro “redeuntibus”?

d) Quis casus est “gliscentis” et “invidiae”? _____

e) Unde venit “gliscentis”? Scribe formam sicut in lexico legitur

f) “felle” est casus _____, ergo in plurali numero

g) Quid scribere potes pro “flagrantibus”?

h) Si “multa” feminini generis non est, cuius generis est?

i) Dic Latine: “Mientras vuelvo a la escuela, pienso en mi novio, al que no vi ayer”

k) Aliter scribe participia “gliscentis” et “flagrantibus”

l) Quid significat sententia: “flagrantibus felle invidiae gliscentis”?

II) “*et nos quidem, quae natu maiores sumus, maritis advenis ancillae deditae* [sumus], *extorres et *lare et ipsa patria** [= de la familia y de la propia patria] *degamus *longe** [= lejos] *parentum velut exulantes*”

- a) Sorores minus annos quam Psyche habent?
 b) “natu” ad gregiculos pertinet. Scribe “natu” in numero plurali

- c) Unde venit “deditae”?
 d) Quis casus est “lare et patria”? Scribe hoc in numero plurali:
 _____ et _____

e) Si “degamus” pluralis est, in singulari numero est _____

f) Quid est “ancillae” contrarium in eodem casu? S _____

g) “parentum” est casus _____, ergo in singulari numero _____

h) Converte in Hispanicum sententiam: “et degamus longe lare et ipsa patria parentum”

- i) Unde venit “exulantes”?
 k) Aliter scribe participium “exulantes”

l) Dic Latine: “Debemos alejarnos [= discedere a/ab+ abl.] de nuestro vecino”

III) *at ego misera primum* [= primeramente] *patre meo seniore* *maritum sortita sum* [= me tocó], *dein cucurbita calviorem et quovis puero pusillio* *rem, cunctam domum seris*¹⁴ [= cerrojo] *et catenis obditam custodientem.*’

a) Muta genus omnium vocabulorum in sententia: “at ego misera primum patre meo senioremaritum sortita sum”

b) Scribe tribus modis sententiam comparativam:

— “patre meo senioremaritum sortita sum cucurbita calvioreet quovis puero pusilliore”

c) Quis casus “custodientem” est? Unde venit? Dic alio modo hoc

¹⁴ Sera, ae.

participium in sententia: “cunctam domum seris et catenis obditam custodientem”

d) Dic Latine: “Esta puerta debe ser vigilada [= custodire] por vosotros”

APPENDIX IV

EXERCITIA LATINA

LINGUA LATINA I

Ovidius in oppido Sulmone saeculo I a. Chr. n. natus est. Libros de amore celeberrimos scripsit. Augustum hi libri non delectarunt, quare exsul in Sarmatica regione mortuus est. Excerptum [= fragmentum] librorum, quos illic scripsit, legemus.

I) Ovidius nunc scribit ad amicum Severum, qui vatis [= poeta] est sicut Ovidius

LATINE	VERNACULUM IN ORDINEM REDACTUM
<i>Quod legis, o vates magnorum maxime regum, venit ab intonsis¹⁵ usque, Severe, Getis¹⁶, [...]</i>	[id], quod legis, Severe, o vates maxime magnorum regum usque venit ab intonsis Getis
<i>Carmina sola tibi memorem testantia curam non data sunt: quid enim quae facis ipse darem?</i>	[...] Non data sunt tibi carmina testantia [= quae testantur] curam memorem:

- a) Quis casus “quod” est? Ergo in plurali numero _____
- b) Quis casus “vates” et “maxime” est? _____
- c) Severus Ovidio hostis est?
- d) Ubi carmen Ovidii scriptum est?
- e) Quis casus “Severe” est? _____ Et in plurali numero _____?
- f) Unde venit “data”? (Scribe totum verbum sicut in lexico legitur)
- g) “data sunt” activum an passivum verbum temporale est? Quod tempus est? Estne pluralis an singularis?
- h) Quid est “testantia”? Cur in “-ia” exit? Unde venit?
- i) “curam” et “memorem” est casus _____? Ergo in plurali numero _____ et _____

¹⁵ Qui barbam habent, intonsi appellantur.

¹⁶ Getici sunt homines, qui in Thracia habitant.

k) Pone in singulari numero “carmina testantia” (Potesne aliter id dicere?)

l) Quid significat “carmina testantia curam memorem”?

m) Scribe Latine: “Os fue dado un amor que aumentaba [= augêre/*utere participio!*] vuestro conocimiento [= scientia, ae] de todas las cosas”

II)

LATINE	VERNACULUM IN ORDINEM REDACTUM
<i>Fertile pectus habes interque Helicona colentes uberius nulli provenit ista seges.</i>	Fertile pectus habes et inter colentes Heliconia [= acc sing] ista seges [= abundantia/ copia verborum] nulli [= datus] uberius provenit
<i>Mittere ad hunc carmen frondes erat addere silvis.</i>	Mittere carmen ad hunc [virum] erat addere frondes silvis [datus pl].

a) Quid Severus possidet?

b) Dic aliter “interque”

c) Quaere in lexico vocabulum “Heliconia” et explana LATINE, quid sit

e) Quem casum praepositio “inter” poscit? Est in versu is casus? Scribe eum!

f) Quid est “colentes”? Unde venit? Potesne aliter id dicere?

g) Quid est “uberius”? Scribe ceteros gradus (positivum et superlativum)

h) Unde venit “provenit”? Quid significat Hispanice?

i) Pone in singulari vel plurali numero versum: *Mittere ad hunc carmen frondes erat addere silvis*

k) Quid significat versus *Mittere ad hunc carmen frondes erat addere silvis*?

l) Cur Ovidius credit non necesse esse mittere carmen ad Severum?

m) Dic Latine: “Cultiva tu mente con buenos libros, amigos y amores”

APPENDIX V

EXERCITIA LATINA

LINGUA LATINA I

Publius Cornelius Tacitus (56-120d.C.) res gestas Romanas [= historiam Romanam] scripsit. Opera eius saeculo XV inventa sunt. Hodie *Agricolam* legemus, qui socer eius fuit. Legamus!

I) *At nunc narraturo mihi vitam defuncti hominis venia* [= permiso] **opus fuit** [= ser necesario+abl.]

- a) Dic synonymum pro “at” et contrarium pro “nunc”
- b) Unde venit “narraturo”? (Totum verbum, sicut in lexico legitur, scribe)
- c) Quis casus “mihi” et “narraturo” est? _____
- d) Quid est necesse, si vitam hominis mortui scribere cupis?
- e) Dic aliter “narraturo” in sententia
- f) Dic Latine: “Mi abuelo necesitaba (= era necesario para mi abuelo) muchas medicinas [= medicamentum, i] que llegarán pronto

II) *Sequens annus gravi vulnere animum domumque eius afflixit. Nam classis Othoniana [...] matrem Agricolae in praediis suis interfecit, praediaque ipsa et magnam patrimonii partem *diripuit** [= devastavit], **quae causa caedis fuerat** [= quamobrem caedes fuit]

- a) Pone en plurali numero “sequens annus...afflixit”
- b) Dic aliter “sequens annus”
- c) Unde venit “afflixit”? (Totum verbum, sicut in lexico legitur, scribe)
- d) Quis casus “gravi” et “vulnere” est? Quaere significationem in lexico. Pone in singulari vel in plurali numero
- e) Quid animum et domum afflixit?
- f) Quid pro “eius” dici potest?
- g) Quid “classis” significat? Quis casus est?

h) Unde venit “interfecit”? (Totum verbum, sicut in lexico legitur, scribe)

i) Si “caedis” genetivus est, in numero plurali est _____

k) Quam classis interfecerat?

l) Quid classis ademit?

m) Ubi mater mortua est?

n) Dic aliter “et magnam”

o) Dic Latine: “Me robaron todo lo que tenía y lo que tendré”

III) Proprium humani ingenii est odisse, quem laeseris: Dominitiani vero natura praeceps in iram et quo [= quanto magis obscura] obscurior, eo [= tanto magis irrevocabilis] irrevocabilior, moderatione tamen prudentiaque Agricolaie leniebatur

a) Unde venit “laeseris”? (Totum verbum, sicut in lexico legitur, scribe)

b) “laeseris” est persona _____, ergo verbum in plurali numero _____

c) Quis casus “natura” et “praeceps” est? _____

d) “praeceps” feminini generis esse potest? Cur? Ad quem modum pertinet?

e) Quid “ad” cum accusativo significat? Et cum ablativo?(!!)

f) “leniebatur” passivum an activum verbum est? Cur? Unde venit? (Totum verbum, sicut in lexico legitur, scribe)

g) “moderatione” et “prudentia” est casus _____, ergo in plurali numero _____ et _____

h) Quid significat “moderatione tamen prudentiaque Agricolaie leniebatur”?

i) Si “lenire” et “mitigare” synonyma sunt, scribe verbum temporale “mitigare” in eodem tempore ac “leniebatur”

k) Dic Latine: “Habíamos mitigado el dolor con conversaciones dulces y con buenos amigos”

